

BOLALAR SHOIRASI KAVSAR TURDIYEVA SHE'RLARINING TARBIYAVIY AHAMIYATI

G'aniyeva Shodiyaxon Azizovna,

Farg'ona davlat universiteti dotsenti;

Yoqubova Xurshidaxon Tolibjon qizi.

Farg'ona davlat universiteti 2-kurs talabasi.

Annotatsiya. Ushbu maqolada bolalar adabiyoti ijodkori Kavsar Turdiyeva asarlarining o'rni, mazmun-mohiyati, ularda ilgari surilgan g'oyalar va tarbiyaviy, ta'limiy maqsadlar xususida so'z boradi.

Kalit so'zlar: she'r, adabiyot, bolalar adabiyoti, kitobxonlik, she'riy san'atlar, tashbeh, jonlantirish, ritorik so'roq gaplar.

O'zbek bolalar adabiyoti nima? O'zbek bolalar adabiyoti o'zining tuzilish, hajmi, mavzu ko'lami, yosh xususiyatlari, tilining soddaligi, o'ynoqiligi, qiziqarliligi va boshqa jihatlari bilan kattalar adabiyotidan ajralib turadi. Bolalar kitobxonligini o'quvchilarning pedagogik psixologik xususiyatlariga ko'ra ma'lum yosh davrlarga bo'linadi. Ijodkorlar ham bolalarning yosh xususiyatlarini, dunyoqarashini hisobga olgan holda yozadilar. Bolalar adabiyoti — bolalar va o'smirlar uchun yaratilgan badiiy, ilmiy, ilmiy-ommabop va publitsistik asarlar majmui hisoblanadi. Kitobxon yoshini hisobga olish Bolalar adabiyotining eng asosiy xususiyatlaridandir. Masalan, maktabgacha yoshdagi bolalarda bu ko'rgazmalilik, ezgulik va yovuzlik kuchlarining oddiy ko'rinishdagi ziddiyatlariga asoslangan bo'lsa, o'smirlar uchun yaratilgan adabiyotda murakkab hayotdagi murakkab kishilarning ruhiyati ochila boshlaydi. Bolalar adabiyotining yana bir xususiyati uning harakatga boyligidir.

Demak, Kavsar Turdiyevaning ijodida ham yuqorida sanalib o'tgan barcha jihatlar she'rlarida, asarlarida mohirlik bilan tasvirlangan. Endi esa, Kavsar Turdiyevaning hayoti va ijodiy faoliyati haqida qisqacha to'xtalib o'tamiz. Shoira 1958-yil 6-avgustda Toshkent shahrida ziyoli oilada tug'ilgan. Uning ijodi judayam boy hisoblanib "O'ynayapman, o'ylayapman", "Qush bo'lib uchgan ona", "Raqamlar bo'ylab sayohat sayohat" kitoblari chiqqan. "Botu nidosi", "Mitti qo'g'irchoqboz", "Quvnoq alifbo olamiga sayohat", "Sog'inchlar sochilgan bekatda", "Dunyoni saqlang, bolalar!" kabi she'riy to'plamlari o'quvchilar qo'lga yetib bordi.

Kavsar Turdiyeva ijodi juda keng hisoblanadi. U she'riyatda, nasriy asarlarda, kinochilik sohasida, qo'shiqchilikka o'qituvchilar uchun darsliklarga oid asarlar ustida qalam tebrata olgan ijodkordir.

Ijodkorlarning asarlari bolalar qalbining keng va beg'ubor kengliklarini ochib berishga, uning nozik ruhiy qalb kechinmalarini tasvirlashga bag'ishlagan. Eng muhim jihati ma'naviy va axloqiy tarbiya masalalari bolalar shirasining diqqat markazida turgan va bu jihatlar shoironing ijodini o'qiganimizda yaqqol aks etib turadi. Shoironing ijodida ta'limiy, tarbiyaviy, tinchlik do'stlik kabi mavzular ham o'rin olgan. Uning ijodi hatto sahnalashtirilgan ham. Uni tomosha qilgan bolalar mazza qilib ko'radi, eng muhimi tarbiyaviy jihatdan o'rnak olishadi. Shoironing ko'p she'rlarida da'vat, hayqiriq, chorlash, undash, shukur qilish kabi sifatlar uchraydi. Bularni shoironing "Vatan Iqbol kutar" she'rida o'z ifodasini topgan.

Menda, senda, bizda,
Har bir o'g'il-qizda.
Yagonadir Vatan,
Asra uni har dam.
Mendan, sizdan, bizdan,
Barcha o'g'il-qizdan
Vatan iqbol kutar,
Bizga imkon tutar.

She'ning mana shu qismida yuqoridagi sanab o'tilgan jihatlar o'z aksini topgan. Hayot davom etishi, sen ham munosib harakat qildim, vatanga bo'lgan muhabbat, uni asrab avaylash kerakligini, kelajak yoshlar qo'lida ekanligi, yoshlar uchun yaratilgan sharoitlarni o'z she'rida tasvirlab o'tgan.

G'uncha bo'lib, kuchga to'lib,
O'ynab, kulib yashna.
Bilim sari, ilm sari,
Intil bo'lib tashna.
Yurtning shonin, porloq nomin,
Tug'dek baland ilgin.
Jahon bilsin, havas qilsin,
Sen ham shuni bilgin.

Bu qismida esa da'vat, hayqiriq, tashbeh ya'ni she'riy san'at o'z ifodasini topgan. Bu yerda g'uncha bo'lib, kuchga to'lib kabi so'zlar misol bo'la oladi.

Bundan tashqari vatanni sevishga, yurtning sha'nini baland tutish, qolgan yurtlar ham havas qilishligi kabi maqsadlarni ifoda etgan. Asosiy maqsad kelgusi avlodga bizdan ozod va obod yurt qolishligi ilgari surilgan.

Shoiraning "Mendan aziz shippak" she'ri ham bolaga ham tarbiyaviy, ham mas'uliyatli bo'lishga, o'zining narsalariga yaxshi munosabatda bo'lish, ozoda saqlash, yaxshi xulq-atvorli qilib tarbiyalash kerakligi yoritilgan. Bu she'rning qisqacha mazmuni bir bolaning shippagi suvga tushib ketganligi, uni hech topolmagani, so'ng uyga qaytishga majbur bo'lgani, uyga kelganda esa uydagilarining barchasi terlashganlari tasvirlangan. Bola esa shunday dedi: hatto mehribon onam shippagingni top dedi deb aytadi. Bu she'rning tag ma'nosi bolani yaxshi xulq-atvorli qilib tarbiyalash yotadi.

Samarqand.

G'ururimsan, ona shahrim
Hamon o'sha-o'shasan
Mingyilliklar aro porlab
Turgan ulug' go'shasan.

Shoira bu she'rda asosan Vatanga bo'lgan munosabat, mehr-muhabbat kabilar singdirilgan. Samarqand O'zbekistonning tarixiy shaharlaridan biridir. Samarqand ham o'ziga xos me'rosiga, madaniy boyliklariga egadir. Yana bu she'rda Vatanimizning eng go'zal, so'lim shaharlaridan ekanligi, buyuk allomalarning yurtisan deya ta'riflaydi. Ha, ko'p bobolarimiz Samarqanddan yetishib chiqqan, u yerda ijod qilib, bu maskanni ilm-u ma'rifat nuri bilan bezagan.

Qor parchalar.

Qor parchalar, parchalar

Oq kiyadi archalar

Qir, adirlar, qoralar

Oq kiyimga o'ralar.

Bu she'r judayam quvnoq va xushchaqchaq kayfiyatda yozilgan, Barcha insonlar, ya'ni yosh-u qarilar qish faslini birdek yoqtiradi. Qishda hammayoq oppoq qorga burkanadi. Bolalar qorda chang'i uchadilar, qorbobolar yasaydilar. Shoira ham qor parchalari yerni qoplashi, barcha daraxtlar oq kiyimga burkanishini, hattoki tashqarida yurgan odam qor parchalaridan qorboboga aylanib qolishligini mohirlik bilan tasvirlay olgan.

Uyga kirdi oq odam
Qarasam, mening dadam
Dadamning ustin qoqdim
Dadamga kulib boqdim.

Shu misrada yuqoridagi fikrlar o‘z isbotini ifodalaydi.

Ona- bu ulug‘ zot. Onalar bizning borimiz, quyoshimiz, oyimizdir. Shoira bu she‘rida judayam onalarimizga chiroyli ta‘rif bergan. Haqiqatan bizni holimizdan, ust-boshimizga, tobimizga qayg‘urguvchi onadir. Uyga biroz kech qaytsak, yo kech qolsak havotirlanadigan, oldimizga issiq taom tutadigan, biz uchun bu dunyoda yashaydurgan ham ona ekanligini shoira she‘riy san‘atlardan ya‘ni tashbeh, jonlantirish kabi san‘atlardan, ritorik so‘roq gaplarni ham mohirlik va ustalik bilan o‘z she‘rida qo‘llay olgan.

Xulosa qilib aytganda shoiraning ijodi yosh avlodga judayam ibratli va tarbiyaviy ahamiyati bilan naf keltira oladigan asarlar sirasiga kiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Jumaboyev M. O‘zbek va chet el bolalar adabiyoti. Toshkent: -" O‘zbekiston",- 2002
2. Jumaboyev M Bolalar adabiyoti. Toshkent: " O‘qituvchi" 1994.
3. Turdiyeva K. Saylanma. Toshkent :2007.
4. www.ziyouz.com.
5. Ш.Искандарова, & М.Омонов. (2023). OUT OF USE ISAFETCOMBINATIONS OF “BABURNAME” IN THE MODERN UZBEK. Scientific Journal of the Fergana State University, (6), 20. https://doi.org/10.56292/SJFSU/vol_iss6/a20
6. Ш.Искандарова, & А.Расулова. (2023). ТЎСИҚСИЗЛИК КАТЕГОРИЯСИ ВА ТИЛ МАЗМУНИЙ СТРУКТУРАСИ ХУСУСИДА. Scientific Journal of the Fergana State University, (5), 26. https://doi.org/10.56292/SJFSU/vol_iss5/a26.
7. Ganiyeva Dildora Azizovna, & Ismoilova Dilorom Rustamjon qizi. (2023). THEORETICAL FOUNDATION OF STRUCTURAL LINGUISTICS. Scientific Journal of the Fergana State University, 28(4), 28. https://doi.org/10.56292/SJFSU/vol28_iss4/a130-133

8. Ganiyeva D. A., kizi Ibrokhimova S. R. LOCAL UNITS EXPRESSING RELIGIOUS BELIEFS //Educational Research in Universal Sciences. – 2023. – T. 2. – №. 3. – C. 139-141.
9. SHODIYA GANIYEVA. ON LINGUISTIC FACTORS FORMING SYNTACTIC PHRASEOLOGICAL UNITS. imjrd [Internet]. 2023 Oct. 30 [cited 2023 Nov. 27];10(10).
10. Ganiyeva Shodiya Azizovna, & Madaminova Nodirakhon Rasuljon kizi. (2023). INFLUENCE OF READING BOOKS IN THE FAMILY ON CHILD EDUCATION. Academia Science Repository, 4(05), 198–203. Retrieved from

Research Science and
Innovation House

